

Okresní úřad v Uherském Hradišti

Svatováclavská 568, 686 66 Uherské Hradiště
REFERÁT OBNOVY OKRESU

POVODEŇ 1997

**Souhrnná zpráva o povodni v okrese
Uherské Hradiště**

ČERVENEC 1997

Zpracoval: Ing. Jaroslav Hrabec
Ing. Jiří Barčík

Souhrnná zpráva

1. Popis mimořádné události

- 1.1. Meteorologická situace, důsledky
- 1.2. Hydrologická situace, důsledky
- 1.3. Vzniklé škody

2. Činnost složek IZS - jeho funkčnost

- 2.1. Řídící složky - ÚPK, OPK, kriz. štáb, MěPK, ObPK
- 2.2. Zásahové složky - hasiči, policie, zdravot. pomoc, armáda, spoje, energetici, vozaři, správci vod. toků, ČHMÚ, ČČK, charita, právnické a fyzické osoby, masmédiá, silničáři, dopravci

3. Opatření prováděná v jednotlivých oblastech

- 3.1. Vyrozumění a varování, spojení, toky informací
- 3.2. Evakuační opatření
- 3.3. Technická opatření
- 3.4. Zásobování, hum. pomoc
- 3.5. Doprava
- 3.6. Bezpečnostní opatření
- 3.7. Hygienicko-epidemická opatření
- 3.8. Energetika
- 3.9. Vodohospodářská opatření

4. Závěry z mimořádné události

- závěry
- preventivní opatření

5. Přílohy

1.1. Meteorologická situace, důsledky

V počátku měsíce července se vytvořila nad střední Evropou povětrnostní situace, která nebyla nijak výrazná. Ve dnech 3. a 4. července 1997 přes naše území přecházela od jihozápadu studená fronta, která měla za následek vznik bouřek (ty přišly na území okresu 3. a 4. 7. 1997 ve večerních hodinách a spadlo při nich asi 10 - 20 mm srážek). Brázda nízkého tlaku vzduchu, po jejíž přední straně nad naše území proudil teplý vzduch, přešla směrem na východ. Za ní se k nám jen velmi pomalu rozšiřoval výběžek vysokého tlaku vzduchu. Tlaková níže se zastavila nad Ukrajinou a Slovenskem a po její zadní straně postupovala během soboty 5. 7. 1997 okluzní fronta, za níž proudil od severu chladný vzduch. Poněvadž se na této frontě vytvořilo rozhraní mezi teplým vzduchem na jihu a studeným na severu, byla možnost vzniku vydatných srážek z bouřek i s krupobitím a nárazovým větrem z důvodu rychlejších výměn vzduchových hmot. Oblačnost této fronty byla poměrně rozsáhlá, tomu napovídaly i snímky družice meteosat. Tlaková níže se nad Ukrajinou a Polskem prohloubila (1000 hPa), zároveň se u Britských ostrovů utvořila poměrně výrazná oblast vysokého tlaku vzduchu (1030 hPa).

Mezi těmito tlakovými útvary došlo k velmi silnému severnímu proudění. V tomto silném proudění přecházel přes Moravu a Slezsko frontální systém, jehož mohutný pás oblačnosti pokrýval celou Moravu a zasahoval až do severovýchodních Čech. Na severních návětrných svazích Jeseníků a Beskyd pak spadlo ve velmi krátké době velké množství srážek (na Pradědu spadlo ve dnech 5. - 8. 7. 1997 443 mm srážek, což je 38 % ročního úhrnu!). V důsledku této situace došlo k velmi prudkému vzednutí hladin potoků a řek.

Na území okresu Uh. Hradiště začaly vypadávat první srážky v sobotu 5. 7. 1997 v odpoledních hodinách, déšť ustal v úterý 8. 7. 1997 v ranních hodinách (trval cca 50 hodin). V důsledku toho došlo ke vzestupům hladin prakticky všech vodních toků v okrese.

Ve dnech 17. - 19. 7. 1997 došlo prakticky ke stejné povětrnostní situaci jako při tzv. první povodňové vlně, při níž ovšem spadla zhruba třetina srážek. I přesto došlo ke vzednutí vodních hladin toků do té míry, že musely být ve většině postižených okresů vyhlášeny opět III. stupně povodňové aktivity - stav ohrožení.

1.2. Hydrologická situace

1.2.1. Řeka Morava

V době od 1. do 5. 7. 1997 se pohyboval stav vody v řece Moravě na vodoměrné stanici Spytihněv (rozhodující pro okres Uh. Hradiště) v rozmezí od 120 do 200 cm, tedy na nízkých hodnotách. K velmi prudkému nárůstu stavu hladiny došlo v neděli 6. 7. po 8. hod. ranní, hodnoty 400 cm (I. stupeň PA - bdělost) dosáhla v 15.00 hodin, 500 cm (II. st. PA - pohotovost) v 18.30 hodin a 640 cm (III. st. PA - stav ohrožení) v 1.00 hodin ráno 7. 7. Stav vody dále rychle narůstal a až do úterý 8. 7. do 15.00 hodin (773 cm!). Poté následoval pokles během 24 hodin na 730 cm (i přes stále kritický stav svítla naděje na setrvání rozsahu povodni na přibližně stejné úrovni).

Hydrologický proces se ovšem vyvíjel během této mimořádné události naprosto odlišným způsobem od klasických modelových situací (průtrhy hrázi, rozlivy, akumulace, jedinečný výskyt srážek).

Od středy 9. 7. došlo k dalšímu vzednutí hladiny s kulminací v pátek 11. 7. v 9.00 hodin. Potom následoval jen velmi pozvolný pokles hladiny řeky Moravy:

11. 7.	9.00 h	791 cm
11. 7.	18.00 h	789 cm
11. 7.	24.00 h	787 cm
12. 7.	6.00 h	785 cm
12. 7.	12.00 h	783 cm
	18.00 h	780 cm

	24.00 h	776 cm	
13.7.	6.00 h	772 cm	
	12.00 h	766 cm	
	18.00 h	754 cm	
	24.00 h	740 cm	
14.7.	6.00 h	724 cm	
	12.00 h	707 cm	
	18.00 h	696 cm	
	24.00 h	659 cm	
15.7.	3.00 h	640 cm	- odvolání III. st. PA

Dnem 15.7. pak voda v řece Moravě rychleji opadávala:

15.7.	12.00 h	555 cm	
	24.00 h	500 cm	- odvolání II. st. PA
16.7.	12.00 h	435 cm	
17.7.	14.00 h	400 cm	- odvolání I. st. PA

Po dalších vydatných srážkách 17. - 19.7. dochází ovšem k opětovnému vzestupu hladiny řeky Moravy, a to od 18.7. od 7.00 hodin (stav 376 cm):

18.7.	12.00 h	401 cm	- I. st. PA
	22.00 h	500 cm	- II. st. PA
19.7.	12.00 h	579 cm	
19.7.	24.00 h	626 cm	
20.7.	7.00 h	640 cm	- III. st. PA
21.7.	24.00 h	680 cm	
22.7.	12.00 h	676 cm	
	20.00 h	674 cm	
23.7.	12.00 h	659 cm	
24.7.	6.00 h	612 cm	- odvolání III. st. PA
26.7.	13.00 h		- odvolání II. st. PA
28.7.	6.00 h		- odvolání I. st. PA

Od 22.7. od 0.00 hodin dochází k pozvolnému, od 23.7. pak k rychlému opadání vody v řece Moravě, jsou postupně odvolány jednotlivé stupně povodňové aktivity.

1.2.2. Ostatní toky

Vlivem nadměrných srážek i na území okresu UH dochází k prudkému vzestupu hladin místních toků a jejich vybřežení:

7.7. - Březnice u Šarov a Bílovic, Klanečnice ve Stráni, Kudlovický potok v Babicích

8.7. - Bystřička u Nivnice, Olšava mezi Uh. Brodem a Podolím, též v Kunovicích

Při tzv. druhé vlně silných srážek dochází opět k rozlivům místních toků:

25.7. (v poledních hodinách) - Klanečnice ve Stráni, Bystřička u Nivnice, Okluky v Hor. Němči, Slavkově, Dol. Němči a Hluku.

U těchto toků došlo ke krátkodobým rozlivům, během několika hodin docházelo vždy k opadu vody.

1.3. Vzniklé škody

Vzhledem k mimořádnému rozsahu červencových záplav došlo na území okresu Uherské Hradiště ke značným škodám:

na majetku státu	185.792 tis. Kč
obcí	278.360 tis. Kč
soukromém občanů	428.900 tis. Kč
ostatních (neziskových)	136.445 tis. Kč
podnikatelských subjektů	938.457 tis. Kč
zemědělských subjektů	322.913 tis. Kč
Bytový fond	403.430 tis. Kč
Sociální zařízení	2.600 tis. Kč
Zdravotnictví	49.045 tis. Kč
Kulturní zařízení a památky	43.400 tis. Kč
Sportovní zařízení	60.480 tis. Kč
Školská zařízení	40.000 tis. Kč
Místní komunikace	46.500 tis. Kč
Státní komunikace	104.900 tis. Kč
Ekologické škody	60.000 tis. Kč
Celkové škody v okrese	2.290 867 tis. Kč

Zničeno úplně bylo **108 rodinných domů**, dlouhodobě poškozeno **523 bytových jednotek**, počet nouzově ubytovaných se pohyboval od 20.000 občanů v době povodně až do **553 občanů** k 30.9.1997.

Zaplaveno bylo v okrese celkem téměř **20.000 ha území** na **32 katastrálních územích**.

Vlivem dešťů vzniklo nejméně **71 sesuvů** o celkové výměře **127 ha** z nichž 11 ohrožuje rodinné domy, komunikace, vodovody, kanalizace či jiná zařízení. V jednom případě i podnikatelský areál.

Na nápravu škod po povodních jsou vládou uvolňovány postupně finanční prostředky na mimořádné sociální dávky, náhrady za zničené byty, náklady demolice, opravy státních a místních komunikací, podporu výstavby nájemního bydlení a nákladů úprav pro náhradní ubytování.

Vzhledem k tomu, že poskytnuté finanční prostředky jsou stále jen zlomkem skutečných škod, je nutné věřit, že vláda ještě vyčlení postupně další finanční prostředky, kterými budou zničené hodnoty postupně obnoveny.

2. Činnost složek IZS

Funkčnost IZS na okrese

Byla zajištěna zřízením okresní povodňové komise, okresní havarijní komise a především nepřetržitou pohotovostí základních složek - Hasičského záchranného sboru, Policie ČR, Zdravotnické záchranné služby.

IZS okresu UH byl uveden v činnost v neděli 6.7.1997 po obdržení prvotních informací o vzniku mimořádné události. Prvotní informace byly předány z ČHMU směrem na jednotlivé stupně CO ČR, které uvědomily vrchní představitele státní správy okresu.

Současně s přijetím zprávy začal přednosta OkÚ UH, který je zodpovědný za funkci IZS a řešení MU na území okresu, s vydáváním opatření - dne 6.7.1997 se sešla operativní skupina, která měla za úkol vyzkoušení členů OPK a její svolání.

Dne 7.7.1997 v 8.00 hodin se konalo první zasedání OPK, která ihned zahájila svoji činnost. Současně byl aktivizován krizový štáb, organizující a zajišťující opatření přijatá OPK.

Vazby IZS byly zajištěny přímou účastí vedoucích představitelů základních i dalších složek v OPK, která zasedala na ref. obr. a ochr. OkÚ na Revoluční ul. v Uh. Hradišti. Tento je zřízen a uzpůsoben pro operativní řízení mimořádných události.

2.1. Řídící složky

Vláda ČR, ÚPK

V okamžiku, kdy bylo jasné, že povodňová situace nabírá nebývalých rozměrů, zřídila Vláda České republiky ÚPK, která zasedala v Olomouci. ÚPK poskytovala nejdůležitější informace, zajišťovala požadovaný přísun sil a prostředků i ostatní pomoci. Zástupci pravidelně prováděli odborné konzultace, prováděli monitoring celé situace.

Spolupráce s ÚPK byla v průběhu celé mimořádné události na velmi dobré úrovni.

OPK

Zahájila činnost ihned po obdržení prvních informací o MU (6.7), kdy se sešla operativní skupina. V pondělí ráno (7.7.) nařídil přednosta OkÚ okamžité svolání členů, první zasedání proběhlo od 8.00 hod. Po celé období MU prováděla prakticky řízení IZS v rámci okresu Uh. Hradiště, spolupracovala s nadřazenými orgány, prováděla organizaci složek na obcích, monitorovala prakticky nepřetržitě situaci.

OPK pracovala nepřetržitě po celou dobu mimořádné události v okrese Uh. Hradiště od 7.7.1997 do 28.7.1997, kdy byla její činnost ukončena.

Dnem 23.7.1997 byl přednostou OkÚ zřízen referát obnovy okresu, který má za úkol řešení likvidace následků povodni. Jeho vedoucím byl jmenován klíčový člen OPK, vedoucí referátu životního prostředí, ing. Jaroslav Hrabec. Předpokládaná doba činnosti tohoto referátu, který má v současné době pět pracovníků, je zhruba do konce roku 1997.

Krizový štáb

Byl zřízen prakticky ihned při zahájení činnosti OPK, a to z pracovníků referátu obrany a ochrany OkÚ. Postupem doby, jak nabírala povodeň na razantnosti, byli povoláváni další pracovníci OkÚ.

Krizový štáb byl vlastně výkonnou složkou OPK, zajišťoval provádění veškerých opatření, prováděných při povodních.

Městské a obecní povodňové komise, samospráva

Tyto komise zajišťovaly protipovodňová opatření na území postižených měst a obcí. Většina povodňových komisí byla včas aktivizována a plnila nezbytná opatření, a to jak samostatně, tak v součinnosti s OPK a nasazenými složkami IZS. Součinnost jednotlivých PK s OPK byla až na výjimky na dobré úrovni, zejména požadavky ze strany obcí se dařily v době krize řešit. Též informace o aktuálním stavu v jednotlivých obcích byly dle možnosti podávány včas a na dobré úrovni. Záslužnou činností samospráv obcí bylo vyslání svých zásahových jednotek SDH do postižených míst.

2.2. Zásahové složky

Hasiči

Klíčová složka, na které ležela většina činnosti při povodních a v době bezprostředně po nich. Do akce bylo nasazeno mnoho sborů prakticky z celé republiky, a to jak profesionálních, tak dobrovolných sil. V průběhu záchranných akcí prováděli širokou škálu zásahů - evakuace, varování obyvatelstva, materiální zabezpečení, technická opatření, průzkum a monitorování situace, zásobování pitnou vodou, potravinami, PHM a další.

Velmi důležitou činností byla koordinace a řízení záchranných složek IZS v terénu a jejich týlové zabezpečení. V době po opadnutí vody pak zabezpečovali čerpání vody ze zatopených objektů i rozsáhlých území bez možnosti přirozeného odtoku. Veškeré činnosti byly provedeny na vysoké, profesionální úrovni, a to jak HZS, tak SDH. Velitelem hasičů na okrese UH byl mjr. ing. Pavel Hráček - požární rada okresu.

Policie

Základní složka IZS, která zajišťovala organizaci veškeré dopravy, vytyčování přístupových tras záchranných složek IZS do míst zásahu, humanitární pomoc pro postižené obyvatelstvo, varování obyvatelstva, střežení evakuovaných oblastí. PČR byla posílena o jednotky městských policií a příslušníky armády. Řízení akcí na okrese prováděl mjr. ing. Evžen Toman - ředitel okresního ředitelství PČR v Uh. Hradišti.

Zdravotnická pomoc

Byla v okrese organizována a řízena ředitelem nemocnice v UH MUDr. ing. Rösslerem a zdravotním radou MUDr. Knotem. Do pátku 11.7. byla zdravotnická pomoc zajištěna prakticky normálním způsobem. Po vzestupu vody, kdy se okres rozdělil na 2 části, byla zajištěna ZZS souhrnnými lékaři ze St. Města a Buchlovic ve „západní části“ okresu a ZZS Uh. Hradiště a Uh. Brod v jeho „východní části“.

V souvislosti s povodňovými událostmi byla připravena pro případné zraněné osoby čtyři stanoviště lékařské pomoci. Po zaplavení uherskohradištské nemocnice, jejíž pacienti byli za pomoci speciální techniky evakuováni do nemocnic ve Zlíně, Brně, Hodoníně, Kyjově a Vyškově, byla zajištěna ambulantní zdravotnická péče v poliklinice Uh. Brod. Pacienti, které bylo nutno hospitalizovat, byli odvezeni do výše uvedených nemocnic. Mimo to byla zajištěna lékařská péče ve zdravotnických zařízeních, která nebyla postižena záplavami. Od pátku 11.7., kdy bylo zaplaveno stanoviště v Uh. Hradišti v Revoluční ulici, fungovala ZZS Uh. Hradiště na OÚ Kunovice v náhradních prostorách.

Armáda

Byla nasazena od prvního dne. Nejprve příslušníci hradištského útvaru, později posílení útvarem CO z Bučovic, jednotkami se speciální technickou (obojživelná vozidla) či speciální jednotkou URNA (útvar rychlého nasazení), která posílila jednak příslušníky policie při ostraze evakuovaných částí obcí, jednak při speciálních pracích dle potřeby.

Vojáci byli nejdéle pomáhající složkou vůbec. Začínali při preventivních opatřeních, kdy plnili pytle pískem a zpevňovali hráze. V průběhu povodni prováděli záchranné práce, stěhovali zařízení i lidi. Po povodni pracovali na vyklizcích pracích, úklidu obcí od nahromaděných odpadů, při demolicích a dalších činnostech ještě v době, kdy je tato zpráva psána, t.j. koncem září a dle rozhodnutí vlády by měli pracovat v případě potřeby do konce listopadu.

Nutno dodat, že zejména při preventivních opatřeních zaslouží absolutorium. S minimálním odpočinkem se vojáci ve dne v noci střídali při zpevňování hrází a není divu, že mnozí vojáci za pár dnů únavou sotva chodili.

Spoje

Zabezpečovaly dostatečné spojení co do rozsahu potřeb okresní komise. V případě výpadku spojení klasickou cestou, zapůjčily mobilní telefony, které až na drobné výjimky v signálem nepokrytých územích udržovaly potřebnou výměnu informací.

Energetici

Pracovníci JME, zejména rozvodny v Uh. Hradišti - Rybárnách zaslouží absolutorium. Přestože byla rozvodna již z větší části pod vodou a naprosto odříznuta povodní „od světa“, drželi rozvodnu v provozu až do posledního možného momentu, než se podařilo zprovoznit již dříve zatopenou rozvodnu v Uh. Brodě tak, aby mohla fungovat i pro Uh. Hradiště. Po povodni intenzivně spolupracovali na urychleném obnovení přívodů energie k čerpacím stanicím pitné vody a dalším potřebným zařízením.

Vodaři

Zabezpečovali zásobování pitnou vodou po celou dobu povodní. Paradoxem je, že studny v lužních lesích jsou pro případ povodní zabezpečeny utěsněním a vyvedením dostatečně vysoko nad terén, avšak čerpadla s klasickými elektromotory jsou zapuštěny pod úroveň terénu. Pracovníci Slováckých vodáren a kanalizací tak těsně před příchodem vody vyzdvihovali postupně odpojovaná čerpadla a obětovali vždy jen poslední, které pracovalo až do okamžiku zatopení. Po přerušení přívodu energie pak díky agregátu udržovali v chodu poslední nezatopenou čerpací stanicí v Kněžpolském lese, kam se díky terénní vyvýšenině, na niž je umístěna, voda přímo nedostala. Tato čerpací stanice zásobovala po celou dobu oblast Mařatic a Uh. Hradiště - Východ, kde byla evakuovaná většina obyvatel Uh. Hradiště, tehdy tato část měla téměř 20.000 obyvatel.

Správci vodních toků

Povodí Moravy

Jako správce většiny vodních toků v okrese a zejména řek Moravy a Olšavy byl vystaven největším tlakům. Díky umístění sídla závodu v Uh. Hradišti se dařilo dobře spolupracovat zejména v předpovodňové etapě při preventivních opatřeních. V počátcích povodně jsme využívali i informací dispečinku na závodě, než zaplavením automatických stanic o ně přišel i on.

Jiná otázka bylo generální ředitelství a dispečink v Brně. Odtud přicházelo minimum informací, spolupráce byla mizivá a na dispečink se povětšinou nedalo dovolat. Generální ředitel je i předsedou komise uceleného povodí. Tato komise se sešla na začátku povodňové situace, pak předala celou činnost Ústřední povodňové komisi, aby v momentě, kdy ještě nejméně 4 okresy měly III. stupeň PA, generální ředitel navrhl její rozpuštění. Tady vyvstává otázka položená vedoucí referátu ŽP OkÚ v Hodoníně ing. Hubáčkovou, zda je vhodné a odpovědné, aby komisi uceleného povodí v době povodní vůbec mohl vést ředitel komerční akciové společnosti byt' státní a spravující většinu toků v povodí.

Státní meliorační správa

Problematická a dnes spíš záhadná než potřebná organizace, vzhledem k symbolickému množství zaměstnanců bez potřebné techniky a peněz na provoz a údržbu, spravovaných zařízení. Důsledkem jsou zanesené vodní toky a meliorační odpady a nefunkční čerpací zařízení, která komplikovala možnost rychlejšího odvodu vod ze zatopených oblastí.

ČHMÚ

Složka, která nás pravidelně informovala o stavu na tocích i meteorologické situaci. Tak nás buď naplňovala nadějami nebo naopak uváděla do hlubokého stresu podle typu předaných předpovědí a údajů. Zklamala mírně až v závěru, kdy již voda všeobecně klesala a pracovníci HMÚ již omezili svou nepřetržitou činnost pouze na denní. Na dolním toku Moravy však

při III. stupni PA čekaly ještě 3 okresy na každý údaj o poklesu hladin a omezením činnosti tak (po nefunkčnosti dispečinků Povodí Moravy) přišli vyčerpaní pracovníci OPK a krizových štábů i o poslední informace dávající naději na blížící se ukončení výjimečného stavu.

ČČK

Zajišťující nepřetržitý přísun potřebné humanitární pomoci, zejména balené pitné vody, potravin a hygienických potřeb do oblasti. Ukázal se jako dobře fungující organizace v této potřebné etapě. Vytknout snad lze jen nekoordinovaný přísun neobjednaných věcí, např. obnošeného ošacení, komplikující život distribučním střediskům a mnohým obcím ještě do dnešního dne.

V popovodňové fázi je sice hodná chvála finanční pomoc potřebným sociálně slabým občanům a rodinám, způsob zjišťování potřebných prostřednictvím několika ministerstev však komplikovalo život jak pracovníkům okresních úřadů, tak zejména městských a obecních úřadů a bylo předmětem velmi časté kritiky.

Charita

Ujala se své funkce i v této situaci. Zajišťovala vyhledávání potřebných a organizovala jim pomoc. Velký kus práce odvedly v evakuačních ubytovnách a distribučních střediscích humanitární pomoci.

Právnícké a fyzické osoby

Jedná se zejména o podnikatelské subjekty, které bez problémů a ochotně vycházely vstříc požadavkům povodňových komisí, ať se jednalo o materiál či techniku a to v kteroukoliv denní i noční dobu.

Tisk a ostatní média

Spolupráce byla řešena přes tiskového mluvčího. Většinou byl ze strany masmédií minimální zájem o informace určené pro obyvatelstvo a důležitá fakta. Většinou se honili za senzací. Minimální zájem před zátopou, který rostl s přibývajícím vodou a opadal, když se nekradlo, neumíralo a nebortilo. Světlou výjimku tvořila regionální rádia Zlín a AŽ rádio v okamžiku potřeby odvysílání aktuální zprávy.

3. Opatření prováděná v jednotlivých oblastech

3.1. Vyrozumění a varování, spojení, roky informací

Vyrozumění o blížící se mimořádné události bylo provedeno tradičními prostředky t.j. telefonem, telegrafem, faxem a to jak z venčí (ČHMÚ, MěÚ Kroměříž), tak i v rámci okresu (OPK, později krizový štáb vůči obcím a dalším subjektům). Speciální složky (HZS, Policie ČR, ZZS, armáda) využívaly i vlastních sítí bezdrátového spojení. Pro širší informaci bylo využíváno i rozhl. stanic Rádia Zlín a AŽ Rádia.

V době výpadku funkce telefonní sítě bylo spojení zajištěno mobilními telefony zapůjčenými armádou, Telecomem a podnikateli. Mobilními telefony bylo zajištěno spojení i mezi jednotlivými členy OPK a krizového štábu a specialisty provádějící kontrolu a monitorování aktuální situace v terénu a obcemi.

Z tohoto pohledu se mobilní telefony ukázaly jako velmi důležitý prvek spojení.

I přes stěhování ÚPK i OPK byl stále bezproblémově zajišťován oboustranný tok informací mezi těmito složkami prostřednictvím telefonu a faxu. Stejně tak byl zajišťován oboustranný tok informací mezi OPK a obcemi i vzájemně mezi OPK okresů Kroměříž, Zlín, Uh. Hradiště a Hodonín.

3.2. Evakuační opatření

V počátku mimořádné události byly provedeny nezbytné úkony pro případnou evakuaci obyvatel. S ČSAD Uh. Hradiště bylo dohodnuto vyčlenění dostatečného počtu autobusů, uvedení řidičů do trvalé pohotovosti s rozdělením parkování a pohybu autobusů rovnoměrně na pravobřežní a levobřežní část okresu, pro případ uzavření mostu přes řeku Moravu. Byly projednány a určeny místa a objekty pro umístění evakuovaných obyvatel a nepřetržitý kontakt se správci těchto objektů prostřednictvím jednotlivých obcí.

Pro případnou evakuaci nemocnice v Uh. Hradišti, byli preventivně do domácího léčení propuštěni pacienti, kteří již nezbytně nepotřebovali být hospitalizováni a mohl jejich stav být předán do péče obvodního lékaře. Byla kontaktována vedení nemocnic v okolních okresech a nasmlouvány počty lůžek a pacientů, kteří mohou být umístěni v případě evakuace na jednotlivých specializovaných odděleních, včetně posílení lékařského personálu.

3.3. Technická opatření

V průběhu mimořádné události byla prováděna technická opatření k zabráně rozlívům, protržení hrází a škodám na majetku. Od počátku bylo prováděno zejména vyrovnávání sníženin v hrázích pytlí s pískem a pomístními navážkami, později zpevňování rozbředajících hrází zatěžováním vzdušné strany panely a pytlí s pískem.

Po protržení hrází bylo ještě v průběhu povodně navržena, připravena a zahájena oprava nátrže nad Uh. Hradištěm „u Mesitu“ na levém břehu a nátrže u ramene „Koňov“ na pravém břehu řeky Moravy.

3.4. Zásobování, humanitární pomoc

Vzhledem k úplnému výpadku obchodní sítě v Uh. Hradišti a zásobování vodou z veřejné sítě, výpadku některých provozoven (zejména pekáren), byla oblast v podstatě nejdůležitější po záchraně životů. Byly průběžně mapovány a vyhodnocovány potřeby jednotlivých komodit t.j. potravin, pitné vody, hygienických potřeb a operativně zajišťován přísun do okresu a distribuce do jednotlivých obcí a humanitárních středisek.

Díky široké spolupráci, ať již napřímou s výrobcí, dodavateli jejichmi okresy, či přes ÚPK, štáb ČČK i další složky se, až na drobné přechodné výjimky, dařilo udržet průběžné náhradní zásobování nejn nutnějšími potravinami, hygienickými potřebami, balenou pitnou vodou i dostatečným množstvím cisteren s pitnou vodou jak do obcí bezprostředně postižených povodní, tak i do obcí postižených díky odstavení zdrojů pitné vody (bez zásobování vodou ze sítě bylo cca 2/3 okresu s 90 tis. obyvateli).

Přísun humanitární pomoci byl v průběhu povodně plynulý a dostatečný, i když místy chaotický. Postupně byly přidány i komodity (staré šatstvo a pod.), které nebyly vyžádány a místo pomoci komplikovaly život zejména v cílových střediscích humanitární pomoci.

3.5. Doprava

Doprava byla zajišťována průběžně až do posledních možných momentů. Vzhledem k existenci souběhu dvou komunikací první třídy I/50, I/55 aglomerací St. Město, Uh. Hradiště, Kunovice s jediným silničním mostem přes řeku Moravu, byla doprava ponechána v provozu ještě v době zaplavování této důležité komunikace směrem na Slovensko, teprve při kritickém zaplavení křižovatky ve St. Městě byla uzavřena silnice I/50 od Brna na Uh. Hradiště a silnice I/55, z které byl provoz odkloněn na nedokončenou a nezkolaudovanou přeložku mezi St. Městem a Huštěnicemi.

V průběhu počátku záplav a po opadu vod byl omezen provoz na jediném mostě přes řeku Moravu ze čtyř pruhů na dva a musela být přeložena doprava na silnici I/50 + I/55 v úseku Uh. Hradiště - Kunovice, vzhledem k úplnému zaplavení podjezdu v Kunovicích.

Veřejná doprava byla zajišťována obousměrně do počátku zaplavení Uh. Hradiště a okolních obcí. Těsně před zaplavením v pátek 11.7.1997 byla zastavena doprava osob do Uh. Hradiště a v tento a následující den byla prováděna jen ven z ohrožené oblasti. Následující dny byla úplně zastavena jak doprava železniční, tak i autobusová. Obnovení dopravy pak docházelo průběžně dle opadu vod a zprůjezdnění tratí a komunikací po technicko-bezpečnostních prohlídkách.

3.6. Bezpečnostní opatření

Bezpečnostní opatření byla zpočátku zajišťována příslušníky Policie ČR, městské a obecních policií. V průběhu záplav byla Policie ČR posílena i o příslušníky zvláštní jednotky armády (URNA).

V předpovodňové situaci zajišťovali zejména plynulost dopravy, omezení pohybu osob v úsecích podmáčených hrází, mostů a pod. V průběhu povodni pak zajišťovali hlídkování v evakuovaných oblastech obcí proti rozkrádání a rabování. V popovodňové situaci pak i ochranu hrází zadržujících vodu, proti jejich narušení obyvatelstvem ve snaze o urychlený odvod vod (Chylická hráz mezi Uh. Ostrohem a O. N. Vsi).

Bezpečnostní situace v okrese byla klidná, nebyly zaznamenány případy zvýšené kriminality ani narušování pořádku.

3.7. Hygienicko-epidemická opatření

1. Dne 7.7.1997 bylo vydáno upozornění okresního hygienika pro občany všech obcí okresu UH postižených záplavami - voda a dezinfekce ve studních
2. Dne 7.7.1997 bylo vydáno upozornění č. 1 okresního hygienika pro občany - pokyny pro dezinfekci, zásobování vodou z veřejného vodovodu
3. Dne 10.7.1997 bylo vydáno rozhodnutí o předběžných opatřeních - pokyn pro používání vody z vodovodu ve správě SVK č.j. HV-21/273-311/97
4. Dne 13.7.1997 byly vydány hygienické pokyny pro činnosti, prováděné občany po návratu do domovů, které byly zatopeny č.j. 22/300-1/97
5. Dne 13.7.1997 Rozhodnutí pro právnické a fyzické osoby, provozující potravinářská, zdravotnická, školská zařízení a zařízení péče o tělo a koupaliště č.j. 22/300-2/97
6. Dne 15.7.1997 byly vydány instrukce pro základní dezinfekci vnitřních prostorů a předmětů (podlahy, nábytek a pod.)
7. Dne 15.7.1997 zápis z kontroly evakuované nemocnice
8. Dne 15.7.1997 rozhodnutí o předb. opatř. s podmínkami pro asanaci nemocnice č.j. 22/300-44/97
9. Dne 15.7.1997 upozornění občanům města pro asanaci bytů č.j. 22/30-3/97
10. Dne 15.7.1997 formulář protokolu o provádění hygien. kontrol zaplavených provozoven po asanaci č.j. 22/300-3/97
11. Dne 16.7.1997 bylo vydáno upozornění okresního hygienika č. 2 týkající se vodních zdrojů, textilií a zeleniny ze zatopených oblastí č.j. 22/300-5/97
12. Dne 16.7.1997 vydáno sdělení pro provozovatele potravinářských prodejen a restaurací v oblastech, které nebyly zasaženy povodněmi, ale není v nich zajištěn přívod tekoucí pitné vody č.j. 22/300-6/97
13. Dne 16.7.1997 bylo vydáno rozhodnutí - obnovení prodeje nepotravinářského zboží č.j. 22/30-12/97

14. Dne 17.7.1997 Rozhodnutí pro provozovatele potravinářských provozoven s příkazem ke sdělení množství vyřazených potravin v důsledku zatopení a způsob jeho likvidace HV-22/300-7/97
15. Dne 17.7.1997 vydány hygienické pokyny pro činnost prováděné prac. administrativních pracovišť, které byly zatopeny, č.j. 22/300-8/97
16. Dne 17.7.1997 upozornění na nutnost trvalého převařování pitné vody z veřejného vodovodu a opatření na vlastních studních
17. Dne 20.7.1997 Rozhodnutí závazným pokynem - postup pro likvidaci zatopených nebytových prostorů v objektu SBD Slovácko č.j. HOK-21/300-2/97
18. Dne 20.7.1997 Rozhodnutí závazným pokynem - postup pro likvidaci zatopených nebytových prostorů v obj. ve správě RK servisu č.j. HOK-21/300-2/97
19. Dne 21.7.1997 Hygienické pokyny pro pracovníky školských zařízení, které byly zatopeny č.j. 22/300-10/97
20. Dne 22.7.1997 postup při likvidaci záplav v zatopených objektech státních i soukromých průmyslových provozoven HP-241/428/97
21. Dne 24.7.1997 Instrukce pro asanaci i preventivní ochranu proti plísním v bytových a nebytových prostorech
22. Dne 24.7.1997 sdělení OH o používání vody bez převaření č.j. HOK-21/300-3/97
23. Dne 25.7.1997 záv. pokyn OH o používání vody bez převaření č.j. HOK-21/300-5/97
24. Dne 25.7.1997 záv. pokyn OH obnova prodeje v Městské tržnici v Uherské Hradišti č.j. HV-22/300-11/97
vodovodu č.j. HOK-21/300-4/97

3.8. Energetika

Zásobování elektrickou energií, plynem a teplou vodou z CTZ bylo plynulé až do zaplavení v pátek dne 11.7.1997. Do této doby byla ohrožena pouze rozvodna JME v Uh. Brodě, kde docházelo k zatápnění spodní vodou a nátokem vybízející Olšavy. Technickými opatřeními (pytlování, hrázování, čerpání) se podařilo však pracovníkům JME udržet rozvodnu v chodu až do poklesu hladiny řeky Olšavy. Tato rozvodna pak zabezpečovala i náhradní přísun el. energie do oblasti Uh. Hradiště po odpojení rozvodny v Rybárnách, kde pracovníci udržovali rozvodnu v provozu ještě v době zaplavení, pokud to bezpečnost alespoň trochu dovolovala.

Obdobně fungovalo i zásobování ostatními energiemi, s přednostním zásobením nemocnice do doby evakuace. Po zaplavení Uh. Hradiště došlo k výpadku všech energií v důsledku zaplavení zařízení i rozvodů.

Náprava výpadku byla prováděna zejména u el. energie již v závěru prvního zaplavení, zejména na přívodech linek VN k vodohospodářským zařízením (čerpací stanice, úpravy vody, ČOV a čerpací stanice splaškových vod), což se za spolupráce armády ve velmi krátké době podařilo.

3.9. Vodohospodářská opatření

Vzhledem k výpadku energií a zejména díky zaplavení čerpadel čerpacích stanic pitné vody, došlo k rozsáhlému výpadku v zásobování pitnou vodou z veřejné sítě („nevodotěsná“ čerpadla, zapuštění čerpadel s motory i rozvodných skříní pod úroveň terénu a pod.). O vodu tok přišlo 90.000 obyvatel. Jediná fungující čerpací stanice v Kněžpoli zásobovala do doby evakuace přednostně nemocnici a následně oblast Uh. Hradiště - části, Mařatice a Východ, kde byla evakuována převážná část obyvatel města (cca 20.000 obyvatel). To si vyžádalo nutná opatření již v první fázi před povodní (odstavení podniků, postupné odstavování dalších obcí a pod.) a zajištění náhradního zásobování pitnou vodou.

Po přijetí první povodňové vlny bylo započato se zprovozněním jednotlivých čerpacích stanic (zdroje, s výjimkou jezer u O. N. Vsi nebyly povodni zasaženy), nejprve za pomoci náhradních el. zdrojů (naftových elektrocentrál), po přednostním zprovoznění VN linek pak z el. sítě. Postupně byla pitná voda dodávána do veřejné sítě v jednotlivých částech okresu dle zprovoznění čerpacích stanic.

Po celou dobu byla ve veřejné síti udržena kvalita vody odpovídající normě pro pitnou vodu, užitková voda do veřejné vodovodní sítě puštěna nebyla.

S poklesem vody, po přejetí povodňových vln, byly přednostně zprovozněny i čerpací stanice splaškových vod v Uh. Hradišti i dalších obcích a jejich prostřednictvím urychlen odtok vody z prostoru města a obcí. Následně byly postupně uvedeny do provozu i technologie čištění odpadních vod. To umožnilo ve velmi krátké době jednak návrat evakuovaných obyvatel do svých obydlí, ale i urychlené postupné zprovoznění obchodních jednotek a potravinářských výroben a tedy i návrat běžného života alespoň v omezeném rozsahu.

4. Závěry z mimořádné události

Začátek celého povodňového období poznamenala nevěřicnost většiny obyvatelstva, že může vůbec nastat nějaká větší povodeň. Přestože od pátku média a meteorologové upozorňovali na přicházející povětrnostní situaci, téměř nikdo na ni nereagoval. Ani upozorňování okresní povodňové komise v pondělí nepřineslo větší odezvu. Jen velmi málo občanů udělalo alespoň základní opatření a přeneslo alespoň cennější věci do výše položených místností, podnikatelů a obchodníků bylo ještě méně. Většina však žila v uspokojení, že ohrožení Moravy je dostatečné a voda se přece nemůže dostat až do zastavěných území. Ještě při vyhlášení a provádění evakuace se velká část domnívala, že jde jen o nějaké cvičení CO a odmítali opustit svá obydlí. Později se právě tyto občané většinou domáhali okamžité evakuace po zaplavení.

Dalším momentem byl až neskutečně laxní přístup některých zástupců obcí a jejich povodňových komisí. V jedné obci i po vyhlášení III. stupně, v době vrcholících opatření proti rozlivu, klidně pracovali jenom ve dne, když jsme se večer nemohli na stanoviště komise dovolat a jeli prověřit, co se děje, našli jsme všechny doma v přípravě na ulehnutí. Velmi se divili, když jsme jim sdělili, že je povinností držet alespoň služby a udržovat spojení s okresní komisí.

Určitá neznalost a i při krizových situacích nejasné rozdělení kompetencí mezi samosprávou a státní správou se projevilo při vyhlášení a provádění evakuací, organizaci preventivních opatření i záchranných prací, kdy se někteří zástupci obcí domnívali, že za ně vše učiní okresní komise či jiné složky a oni budou jen přihlížet nebo naopak se bránili rozhodnutím okresní komise a snažili se je měnit k obrazu svému bez znalostí širších souvislostí. I tyto situace se krizovému štábu nakonec dořešit podařilo i když nejednou zkomplikovaly a zpomalily prováděná opatření.

Spolupráce s ostatními zúčastněnými složkami lze charakterizovat jako většinou nečekaně velmi dobrou a bezproblémovou i když i zde se nakonec našly výjimky.

Další poznatky lze shrnout následovně:

1.) Nedostatky v prevenci povodni

V důsledku dlouhodobého suššího období a tedy absence větších vod v minulých desetiletích byly narušeny odtokové poměry v povodí Moravy. Byl např. zlikvidován důmyslný

závlahovo-odvodňovací systém nad Starým Městem, vybudovaný ve dvacátých a třicátých letech při regulaci Moravy a výstavbě Baťova plavebního kanálu. Byly také zrušeny mostní propustky v tělese železničního náspu mezi Uh. Hradištěm a Starým Městem, který pak fungoval jako přehradní hráz a akumuloval zbytečně obrovské množství vody zaplavující Staré Město i části Uh. Hradiště.

Povodňové komise obcí i povodňové plány obcí byly jen formální a nesplnily v prevenci svůj účel. Důsledkem toho se výše uvedené nedostatky preventivně neřešily a projevy se až plně při povodni.

2.) Protržení hrází = paměť krajiny

Analýzou možných příčin protržení hrází jsme zjistili, že se jedná většinou o místa, kde násep přehrazoval původní koryto řeky. Prokázalo to zejména srovnání leteckých snímků protržených částí se snímky z padesátých let, kde byla trasa původního koryta ještě v terénu znatelná. Tak tomu bylo u nátrží u ramen Koňov, Výrovka, nad Uh. Hradištěm i nad Otrokovcemi u Kvasic.

3.) Katastrofické závěry po povodni

Ještě než stačila velká voda z větší části odtéci již se objevily různé katastrofické závěry a vize, zejména o poškození přírody. Nejvíce se dali slyšet myslivci, výjimkou nebyly ani údaje až o 90 % úbytku živočichů a rostlin a pod. Z úzkých skupinových a osobních zájmů (myslivci, rybáři) může povodeň vypadat katastroficky, v komplexním pohledu však tak dramatická není. Při povodni samozřejmě zahynulo určité procento zejména menších zemních živočichů, ale neohrozilo to jejich existenci jako takovou. Sám jsem byl svědkem, že i když voda přišla náhle, stačila velká množství např. zajíců, srn a dalších savců instinktivně opustit neohroženější území. Zahynuli zejména živočichové méně pohybliví (ježci, drobní hlodavci) a bez přirozených instinktů (uměle odchovaní bažanti). Zářným příkladem je osud stovky daňků, kteří utonuli ve vysilači v Topolné, kde byli v oborním chovu. I přes snahu zaměstnanců je vyhnat prostříženým plotem a otevřenou branou, stále se vraceli zpět do oplocení. Nakonec se jich zachránilo asi 40 tak, že prostříženým plotem vběhly do areálu 3 srny. Část daňků se k nim přidala a nechala se vyvést na suché místo, kde přežila. Ostatní daňci se utopili.

Na druhou stranu lze hovořit i kladech povodně na přírodu. Došlo k zaplavení neprůtočných mrtvých ramen a promíšení do té doby izolovaných populací ryb a živočichů s možností genetického posílení. Zaplavením území lužních lesů se obnovil přirozený režim a objevili se živočichové těchto ekosystémů, kteří zde léta nebyli zjištěni. Takovým příkladem je např. prokázaný výskyt listonoha letního mezi Uh. Hradištěm a Kunovicemi.

Co přinesla velká voda přírodě dobrého a špatného však musí být předmětem důsledného výzkumu a vyhodnocení.

4.) Rvchli „vodohospodáři“

Dašší, kdo si velmi pospišili, byli lidé, kteří se nazývají „vodohospodáři“. To jsou ti, kteří dlouho pracují např. u podniků Povodí, vodohospodářských stavebních organizací a pod. Ti ihned vyrukovali, jako např. generální ředitel Povodí Moravy ing. Novotný, s mapami se zákresy míst, kde je nutné vystavět přehradu a regulovat úseky toků. Jedním dechem pak hovoří o nutnosti vykácet všechny stromy na hrázích, včetně těch, které byly vysazeny při regulacích před sedmdesáti lety. Tak by kupříkladu mělo zmizet 14 km oboustranných alejí

převážně lip a jeřmů mezi Uh. Hradištěm a Jarošovem a Starým Městem a Huštěnovicemi. Při povodni se vyvrátila pouze jedna lipa v Uh. Hradišti, která však nezpůsobila protržení hráze. Naopak díky stromům nebyly na mnoha místech hráze úplně rozplaveny a protrženy, jak dokazují např. lipy u Rybáren na pravém břehu.

Závěrem je nutné uvést, že materiální škody způsobené povodni v červenci 1997 jsou v okrese Uh. Hradiště vyčísleny na 2.290 867 000,- Kč, nepřímé, ztrátou přerušeni výroby na dalších 287 milionů korun. V případě nepodcenění situace bylo však možné materiální škody snížit nejméně o třetinu.

Preventivní opatření:

Sféra samosprávy - města a obce

Samospráva je základní složkou při řešení mimořádných událostí na území obce. Během povodni se ukázalo, že jsou mnozí představitelé obcí nepřipraveni. Nejsou dány pokyny a pravidla, jakou činnost mají vykonávat jak obyvatelé obcí, tak zastupitelé. Doporučuji proto zpracování havarijních plánů v městech a obcích, včetně stanovení vazeb a pravidel činnosti ve směru OkÚ → MěÚ, OÚ.

Po vyhlášení stavu ohrožení na okrese Uh. Hradiště nebyla řada představitelů měst a obcí k zastížení, zejména těch nepostížených povodněmi. Přitom právě tyto obce představovaly hlavní zdroje sil, prostředků, ubytovacích kapacit, zásobování postižených obyvatel a podobně.

Bude třeba provést osvětovou činnost pro obyvatelstvo (např. formou série článků ve Slováckých novinách), dokud je ještě mimořádná událost v čerstvé paměti, a to pro VŠECHNY možné události.

OkÚ - OPK - OHK

Klíčovým orgánem pro řešení VEŠKERÝCH mimořádných událostí by měla být ustavena univerzální komise, jejíž členové by byli povoláni podle potřeby, v následujícím složení:

Předseda: - přednosta OkÚ - rozhodnutí, řízení komise

Místopředseda: - ved. kanceláře přednosta - řízení KŠ

Členové:

- ved. ref. ŽP - ohrožení život. prostředí
- ved. ref. zdravotnictví - zdravotnická pomoc
- ved. ref. dopravy - řízení dopravy
- ved. živnost. úřadu - zásobování, hum. pomoc
- ředitel OR PČR - bezpečnostní opatření
- požární rada okresu - technické zásahy
- náčelník OVS - řízení armádních složek
- ved. ref. obr. a ochrany - výkonná složka řízení - KŠ

Další přizvání členové:

- zástupci měst a obcí
- řed. OHES - hygienická a epidemická opatření
- řed. nemocnice UH - zdravot. pomoc
- řed. JME - energetika
- řed. SVK - zásobování vodou
- řed. SÚS UH - silniční doprava
- řed. ČSAD - hromadná doprava
- řed. Povodí Moravy - řízení správců vodních toků a děl

Všem členům OHK, OPK je třeba určit kompetence a zodpovědnost za řízení svých úseků, s tím že si pro zabezpečení svých činností mohou přizvat další odborné pracovníky.

Krizový štáb

je výkonnou složkou, zabezpečující provedení opatření a rozhodnutí OPK, OHK, a též informační toky mezi složkami IZS.

Pro zabezpečení činnosti krizového štábu je třeba předem určit osoby z řad schopných pracovníků OkÚ s potřebnými znalostmi prostředí okresu UH, Hradiště a organizačními schopnostmi. Pro případ vzniku mimořádných událostí velkého rozsahu bude třeba určit komisi na přípravných zasedáních obsazení KŠ i OPK, OHK jednotlivými směny včetně předávání jednotlivých služeb. Tak se zabrání živelnému střídání vyčerpaných pracovníků jinými bez předání úkolů, které je nutno zajistit.

Dále bude dobré vytypovat náhradní pracoviště pro každý typ možné mimořádné události a vyčlenit pracovníky pro pořizování dokumentace (video, foto a pod.).

Havarijní připravenost

byla velmi různorodá: od úplné nepřipravenosti některých zástupců samospráv přes velmi dobrou připravenost orgánů státní správy na úrovni okresu až po profesionalitu základních složek IZS - Hasičského záchranného sboru, Policie a Rychlé zdravotnické pomoci s perfektně připravenými podklady pro řešení mimořádných událostí.

Zatímco na obecní úrovni bude třeba havarijní a povodňové plány znovu vypracovat, na úrovni OkÚ bude zapotřebí provést pouze aktualizace a zlepšení použitelnosti pro každý typ mimořádné události včetně jeho rozdělení pro oblasti použití (např. spojení, síly a prostředky, zásobování, vyzoomění, ubytování a evakuace a podobně).

Dále bude nutno přehodnotit spojovací systém všech složek IZS (včetně tzv. rozšiřujících složek), začlenit do něj všechny dostupné prostředky.

Technická preventivní opatření

Bude třeba velmi rychle využít zkušenosti červencových povodní k vybudování technických opatření na vodních tocích. Tyto jsou ovšem vázány uvolněním finančních prostředků. Zároveň je nutno zpracovat plány protipovodňových opatření, zpracovat potřebné údaje do územně-plánovací dokumentace atd. Mimo jiné je třeba vypracovat plán opatření i pro případ dalších typů mimořádných událostí (požáry, nehody, chemické havárie aj.).